

Piotr Prewysz-Kwinto

Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu, Wydział Finansów i Zarządzania
Instytut Finansów i Rachunkowości, ppqq@poczta.onet.pl

Grażyna Voss

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Wydział Zarządzania
Katedra Organizacji i Zarządzania, gvoss@wp.pl

Ujawnianie informacji w świetle Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i jego wpływ na obszerność sprawozdań finansowych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie

Streszczenie: Zmieniająca się rzeczywistość gospodarcza oddziałuje bezpośrednio na standardy rachunkowości, które – dostosowując się do tych zmian – wymagają od podmiotów ujawniania coraz większej ilości informacji. Powoduje to wzrost obszerności sprawozdań finansowych, ale jednocześnie nie musi przekładać się na poprawę ich jakości i użyteczności. W artykule przedstawiono najważniejsze aspekty ujawniania informacji w sprawozdaniach finansowych w świetle międzynarodowych regulacji rachunkowości oraz zwrócono uwagę na główne problemy związane z tym procesem. Przedstawiono również wyniki przeprowadzonego badania sprawozdań finansowych największych grup kapitałowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w zakresie ujawnień oraz ich wpływu na obszerność przygotowywanych sprawozdań finansowych.

Słowa kluczowe: sprawozdanie finansowe, regulacje rachunkowości, MSR/MSSF, ujawnianie informacji

JEL: M41, M48

1. Wprowadzenie

Sprawozdania finansowe stanowią podstawową formę komunikacji jednostki z otoczeniem i są głównym źródłem informacji o jej działalności. Zapewnieniem wiarygodności, rzetelności i porównywalności przedstawianych w nich informacji ma być stosowanie odpowiednich standardów rachunkowości. Dynamiczne zmiany zachodzące obecnie w rzeczywistości gospodarczej, skutkujące między innymi powstawaniem niezwykle złożonych form prowadzenia działalności czy zawieraniem przez podmioty coraz bardziej skomplikowanych transakcji, powodują, że zasady te podlegają ciągłej ewolucji. Jednym z efektów tego procesu jest konieczność ujawniania w sprawozdaniach finansowych większej ilości informacji, przez co stają się one coraz bardziej obszernymi dokumentami. Wzrost objętości sprawozdań nie musi jednak przekładać się na zwiększenie ich jakości czy użyteczności. Nadmiar informacji może utrudniać oddzielenie tych istotnych od nieistotnych czy sprawne odnalezienie tych, które są niezbędne dla ich użytkownika.

Celem artykułu jest syntetyczne przedstawienie najważniejszych zasad ujawniania informacji w sprawozdaniach finansowych w świetle rozwiązań zawartych w MSR 1 i problemów z tym związanych, a także weryfikacja sposobu ujawniania informacji przez największe grupy kapitałowe notowane na GPW w Warszawie oraz ocena wpływu ujawnień na obszerność ich sprawozdań finansowych. Dla oceny tego wpływu sformułowano następującą hipotezę badawczą: obszerność sprawozdań finansowych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie uległa zwiększeniu w latach 2012–2016.

Postawiony cel zrealizowano na podstawie analizy dostępnej literatury przedmiotu, w tym rozwiązań ujętych w międzynarodowych regulacjach rachunkowości (metoda analizy źródeł) oraz ilościowej analizy informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych największych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie. W analizie ilościowej wykorzystano metody statystyki opisowej oraz statystyczne testy istotności.

Artykuł składa się z dwóch części. W pierwszej przedstawiono najważniejsze aspekty dotyczące ujawniania informacji w sprawozdaniach finansowych sporządzanych według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. W drugiej zaprezentowano wyniki przeprowadzonego badania dotyczącego wpływu ujawnień na obszerność sprawozdań finansowych.

2. Ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym – zasady i problemy

Zasady sporządzania i prezentacji informacji finansowych zostały szczegółowo uregulowane w MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, który został po raz pierwszy uchwalony w sierpniu 1997 roku. Zastąpił trzy inne obowiązujące wówczas standardy, tj. wcześniejszy MSR 1 „Ujawnianie zasad (polityki) rachunkowości”, MSR 5 „Informacje ujawniane w sprawozdaniu finansowych” oraz MSR 13 „Prezentacja aktywów obrotowych i zobowiązań krótkoterminowych” (Lis, 2014: 68). Zgodnie z paragrafem 10 MSR 1 pełne sprawozdanie finansowe jednostki składa się z dwóch części. Pierwszą z nich tworzą podstawowe elementy składowe, tj. sprawozdanie z sytuacji finansowej, sprawozdanie z zysków i strat i innych całkowitych dochodów, sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdanie z przepływów pieniężnych, które w sposób syntetyczny prezentują informacje dotyczące majątku jednostki i źródeł jego finansowania, przychodów i kosztów czy wpływów i wydatków. Zrozumienie danych liczbowych zawartych w elementach podstawowych wymaga bardziej szczegółowego ich przedstawienia i omówienia. Dokonuje się tego w informacji dodatkowej¹, która stanowi drugą niezwykle ważną część każdego sprawozdania finansowego.

MSR 1 określa dość ogólnie zakres informacji, które powinny zostać zawarte (ujawnione) w informacji dodatkowej. Powinna ona (MSR 1, par. 112):

- 1) prezentować informacje na temat podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego i szczegółowych stosowanych zasad (polityki rachunkowości),
- 2) ujawniać informacje wymagane przez MSSF, jeżeli nie są one prezentowane gdzie indziej w sprawozdaniu finansowym,
- 3) dostarczać informacji, które nie są prezentowane gdzie indziej w sprawozdaniu finansowym, lecz są potrzebne do jego zrozumienia.

W ten sposób, poza kilkoma wymienionymi w MSR 1 obowiązkowymi ujawnieniami², standard wyznacza tylko pewne ogólne ramy tej części sprawozdania. Szczegółowy zakres informacji, który jednostki powinny ujawnić w informacji dodatkowej, określają natomiast odrębne zapisy zawarte w poszczególnych standardach rachunkowości (Kuzior, 2013: 68). Warto w tym miejscu dodać, że wymagana przez standard prezentacja informacji dodatkowych, dotyczących stosowanych zasad rachunkowości oraz dodatkowych ujawnień, jest niezbędna do spełnienia

1 Zgodnie z definicją z MSR 1 zawiera ona informacje uzupełniające do danych zaprezentowanych w podstawowych składowych sprawozdania finansowego, szczegółowy ich opis lub rozbieżne zaprezentowanych pozycji, a także informacje na temat pozycji, które nie kwalifikują się do ujęcia w podstawowych składowych sprawozdania – MSR 1, par. 7.

2 Dotyczą na przykład zarządzania kapitałem, instrumentów finansowych z opcją sprzedaży, dywidend i zostały szczegółowo opisane w paragrafach 135–138 MSR 1.

warunku rzetelnej prezentacji informacji finansowej (MSR 1, par. 17). Ponadto, ze względu na szeroki zakres wymaganych przez poszczególne standardy ujawnień, MSR 1 nakłada obowiązek ich prezentacji w sposób usystematyzowany, tzn. taki, który wpłynie pozytywnie na zrozumienie i porównywalność danych³.

Szczegółowość i mnogość informacji koniecznych do ujawnienia powoduje, że informacja dodatkowa jest najbardziej obszerną częścią sprawozdania finansowego. Od niej uzależniona jest tym samym liczba stron całego dokumentu. Z raportów przygotowywanych cyklicznie przez międzynarodową firmę doradczą Deloitte i dotyczących raportów biznesowych brytyjskich spółek giełdowych wynika, że w okresie od 2012 do 2016 roku średnia liczba stron sprawozdania finansowego zwiększyła się o 13%, tj. z 54 do 61, a średnia liczba stron raportu rocznego, zawierającego poza sprawozdaniem finansowym dodatkowe informacje, w tym niefinansowe – aż o 20% (Deloitte, 2013–2016). Wyniki uzyskane przez firmę Deloitte potwierdzają badania prowadzone przez inną międzynarodową sieć firm audytorsko-doradczych KPMG. W roku 2016 średnia liczba stron sprawozdania finansowego ustalona na podstawie danych z 270 podmiotów z całego świata wzrosła w stosunku do roku 2014 o 16,2%, tj. z 74 do 82 stron. Średnia długość raportu rocznego zwiększyła się w tym samym okresie o 23,6% (ze 165 do 204 stron) (KPMG, 2014; 2016). Stały wzrost obszerności sprawozdań finansowych potwierdzają także międzynarodowe badania naukowe. Wykazali go między innymi M. Lang i L. Stice-Lawrence, analizując liczbę słów w tekstach 15 000 sprawozdań finansowych spółek pochodzących z 42 krajów świata za okres 1998–2011. Mediana liczby słów zwiększyła się w badanym okresie o 114%, tj. z 11 611 w 1998 do 24 860 w 2011 roku (Lang, Stice-Lawrence, 2015: 116). Bardzo podobne wyniki uzyskali T. Dyer, M. Lang i L. Stice-Lawrence, analizujący tekst raportów rocznych wymaganych przez Amerykańską Komisję Papierów Wartościowych i Giełd (SEC) za okres 1996–2013. Analiza wykazała wzrost liczby słów w medianie badanych spółek o 113%, tj. z około 23 000 w roku 1996 do prawie 50 000 w roku 2013 (Dyer, Lang, Stice-Lawrence, 2017: 226).

Za główny powód wzrostu uznaje się przede wszystkim zwiększenie wymagań dotyczących ujawniania informacji. Wynika to z ciągłego wprowadzania nowych lub modyfikacji już istniejących Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, co ma miejsce na skutek zmieniającej się i coraz bardziej złożonej rzeczywistości gospodarczej. Potwierdzają to wnioski płynące z badań międzynarodowych. Wpływ zastosowania Międzynarodowych Standardów Rachun-

3 Paragraf 114 MSR 1 sugeruje następującą kolejność informacji ujawnianych w informacji dodatkowej: 1) stwierdzenie zgodności sprawozdania finansowego z MSSF; 2) podsumowanie istotnych zasad (polityki) rachunkowości; 3) informacje uzupełniające do każdej pozycji zaprezentowanej w podstawowych elementach sprawozdania finansowego w kolejności, w której poszczególne sprawozdania i zawarte w nich pozycje są prezentowane; 4) inne informacje.

kowości na wzrost długości sprawozdań finansowych wykazali między innymi M. Morunga i M.E. Bradbury (2013: 51–52) oraz M. Lang i L. Stice-Lawrence (2015: 119).

Wzrost obszerności sprawozdań finansowych wynika w tym przypadku z faktu, że osoby je sporządzające, chcąc wypełnić stawiane przez standardy wymagania, zamieszczają szczegółowe informacje, nawet te, które są zupełnie nieistotne. Dodatkowym bodźcem do takiego działania może być obawa sporządzających sprawozdania finansowe przed organami nadzoru lub biegłymi rewidentami, wynikająca z przeświadczenia, że w trakcie kontroli będzie dokonywana weryfikacja wypełnienia obowiązku ujawnienia danej informacji (weryfikacja formalna), a nie jej istotności (Hońko, 2015: 240).

Należy jednak wskazać, że wzrost objętości sprawozdań finansowych, spowodowany koniecznością ujawniania informacji wynikających ze wszystkich standardów rachunkowości, wcale nie musi prowadzić do wzrostu ich użyteczności. Taką opinię wyraził między innymi H. Hoogevorst, wygłaszając w czerwcu 2013 roku na konferencji w Amsterdamie następujące zdanie: „Sprawozdania finansowe pęcznieją jak balony, jakkolwiek ilość przydatnych w nich informacji nie wzrasta w analogicznym tempie” (Turulska, Wambier, Żyliński, 2017: 13). W coraz grubszym sprawozdaniu finansowym trudniej jest użytkownikom odnaleźć właściwe dla nich informacje, a te mniej istotne mogą zaciemniać te istotne. Ponadto, jak podkreśla A. Jurewicz, wadą zbyt szczegółowych ujawnień jest znaczne rozbudowanie informacji dodatkowej, której analiza wymaga od użytkownika wiedzy z zakresu finansów i rachunkowości, a także czasu na wyciągnięcie wniosków dotyczących oceny sytuacji finansowej jednostki (Jurewicz, 2011: 116).

Problem ujawnień i ich wpływu na jakość i użyteczność sprawozdań finansowych został dostrzeżony przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB), która w roku 2011 rozpoczęła prace nad projektem określonym mianem „Inicjatywa w sprawie ujawnień” (*Disclosure Initiative*), dotyczącym właśnie ujawniania informacji. Na podstawie przeprowadzonych w latach 2012–2013 badań ankietowych oraz forum dyskusyjnego Rada zidentyfikowała następujące trzy główne grupy problemów związanych z ujawnianiem informacji (Urbanik, 2018):

- 1) brak w sprawozdaniu wystarczającej ilości istotnych informacji, co może prowadzić do niewłaściwych decyzji biznesowych lub inwestycyjnych podejmowanych przez użytkowników,
- 2) ujawnianie nieistotnych informacji, co może prowadzić do przyćmienia informacji istotnych i zmniejszyć zrozumiałość sprawozdań finansowych,
- 3) nieskuteczna komunikacja, czyli ujawnianie informacji istotnych, ale w sposób mogący utrudnić zrozumienie sprawozdań finansowych i skutkować ich czasochłonną analizą.

Zdiagnozowane obszary stały się podstawą do przeprowadzenia licznych projektów – już zakończonych lub trwających do dnia dzisiejszego⁴. Ich celem jest opracowanie nowego standardu dotyczącego ujawnień lub wprowadzenie odpowiednich zmian w obecnym MSR 1, które mają wpłynąć na poprawę jakości i użyteczności sprawozdań finansowych. Warto w tym miejscu wspomnieć, że problematyką ujawniania informacji zajmują się również inne instytucje, na przykład EFRAG⁵, który przygotował dokument dyskusyjny *Towards a disclosure framework for the notes*, czy CFA Institute⁶, którego pracownicy również opracowali raport dotyczący ujawnień (Kuzior, 2013: 69–70; Hońko, 2015: 241–243).

Przedstawione powyżej problemy dotyczące kwestii ujawniania informacji w sprawozdaniu finansowym i wpływu tych ujawnień na jego obszerność stały się bodźcem do przeprowadzenia badania sprawozdań finansowych największych grup kapitałowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Badanie to miało charakter ilościowej analizy informacji ujawnianych w sprawozdaniach finansowych, a jego metodyka oraz uzyskane wyniki zostały przedstawione w dalszej części opracowania.

3. Metodyka badania i charakterystyka grupy badanej

Badaniem objęto największe grupy kapitałowe notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, tj. wchodzące 15 maja 2018 roku w skład dwóch głównych indeksów giełdowych: WIG20 oraz mWIG40. Reprezentowały one różne branże, które szczegółowo przedstawia tabela 1.

W badanej grupie największy udział miały podmioty z branży finansowej (banki i firmy ubezpieczeniowe) – 20%, handlu detalicznego i hurtowego oraz informatycznej – po 10%. W pozycji „inne” znalazły się grupy kapitałowe reprezentujące takie branże, jak: gastronomiczna, hotelarska, medialna, transportowa oraz inne usługi. Wszystkie podmioty jako grupy kapitałowe notowane na GPW, zgodnie z ustawą o rachunkowości, sporządzały sprawozdania finansowe według MSR/MSSF, przy czym w analizie uwzględniono tylko skonsolidowane sprawozdania za rok obrotowy 2016 lub kończący się w roku 2016. W momencie przeprowadzania badania pełne sprawozdania za rok 2017 nie były jeszcze dostępne. Ponadto – dla porównania otrzymanych wyników i obserwacji zachodzących zmian – identycznej analizie poddano sprawozdania tych samych grup kapitałowych,

4 Projekty te dotyczyły między innymi korekt w już istniejącym MSR 1 i MSR 7, praktyki stosowania istotności czy przeglądu istniejących ujawnień w poszczególnych standardach rachunkowości – szerzej: Tłaczała 2015; Turulska, Wambier, Żyliński, 2017.

5 European Financial Reporting Advisory Group – Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej.

6 Chartered Financial Analyst Institute.

ale sporządzone za rok obrotowy 2012 lub kończący się w roku 2012. W badaniu uwzględniono jednak dane finansowe 57 podmiotów, gdyż trzy z nich (wszystkie wchodziły w skład indeksu mWIG40) w roku 2012 nie były jeszcze notowane na GPW w Warszawie i tym samym nie sporządzały sprawozdań finansowych według MSR/MSSF.

Tabela 1. Badane grupy kapitałowe ze względu na rodzaj prowadzonej działalności

Lp.	Branża	Liczba grup kapitałowych	Udział
1	Budownictwo i deweloperzy	4	6,7%
2	Chemiczna i paliwowa	5	8,3%
3	Drzewna i papiernicza	2	3,3%
4	Elektromaszynowa	2	3,3%
5	Energetyczna	4	6,7%
6	Finansowa	12	20,0%
7	Handel detaliczny i hurtowy	6	10,0%
8	Informatyczna	6	10,0%
9	Metalowa	3	5,0%
10	Motoryzacyjna	3	5,0%
11	Spożywcza	2	3,3%
12	Telekomunikacyjna	3	5,0%
13	Wydobywcza	3	5,0%
14	Inna	5	8,3%
15	Razem	60	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania

4. Wyniki przeprowadzonego badania

Badanie rozpoczęto od określenia, czy – zgodnie z prezentowanym wcześniej trendem – liczba stron sprawozdań finansowych przygotowywanych przez badane grupy kapitałowe rośnie, a tym samym zwiększa się zakres lub szczegółowość prezentowanych informacji⁷. Uzyskane wyniki pokazują, że średnia liczba stron sprawozdania finansowego sporządzonego za rok 2016 wyniosła 91,5, przy odchyleniu standardowym na poziomie 36,2. Nie uległa ona więc zmianie w stosunku do roku 2012, kiedy średnia była równa 91, a odchylenie standardowe 32,5. Uzyskane wyniki nie potwierdzają zatem hipotezy o stałym wzroście obszerności sprawozdań finansowych. Dla jej statystycznej weryfikacji przeprowadzono dodatko-

7 Analizy dokonano na podstawie rzeczywistej liczby stron sprawozdania finansowego, bez uwzględniania składu tekstu, tj. wielkości czcionki, odstępów między wierszami czy liczby wierszy na stronie.

wo jednostronny test istotności dwóch średnich⁸. Otrzymana wartość statystyki t równa 0,637 potwierdziła brak istotnej statystycznie różnicy średniej liczby stron sprawozdań finansowych w badanych okresach ($p = 0,263$).

Należy zwrócić jednak uwagę, że sprawozdania finansowe poszczególnych grup kapitałowych różniły się znacząco. W roku 2016 najbardziej obszerne przygotował ING BS – aż 198 stron, najmniej obszerne należało natomiast do grupy Medicalgorithmics i składało się zaledwie z 36 stron. Dla porównania w roku 2012 najbardziej obszerne przygotował, podobnie jak w roku 2016, ING BS (188 stron), a najkrótsze (tylko 30) zostało sporządzone przez grupę Sanok. Różnica między najdłuższym i najkrótszym sprawozdaniem finansowym wyniosła więc aż 158 stron. W roku 2016 była podobna i wyniosła 152 strony. Istnienie znaczących różnic w długości sprawozdań finansowych badanych podmiotów potwierdza również wysokie odchylenie standardowe.

Analizując liczbę stron sprawozdań finansowych ze względu na wielkość badanych grup kapitałowych, mierzoną przynależnością do indeksu WIG20 lub mWIG40, zaobserwowano również istotne różnice. W roku 2016, podobnie jak w 2012, sprawozdania finansowe grup większych – wchodzących w skład indeksu WIG20 – miały większą liczbę stron niż sprawozdania tych z indeksu mWIG40. W roku 2016 średnia liczba stron wyniosła 107 dla grup z indeksu WIG20 i tylko 83,8 dla tych z indeksu mWIG40. W roku 2012 było to odpowiednio 107,1 oraz 80,7 stron. Różnica w roku 2016 wyniosła 23 strony, czyli sprawozdania dużych grup kapitałowych były średnio o 28,5% dłuższe. W roku 2012 różnica była jeszcze większa i wyniosła 32,7%. W celu statystycznej weryfikacji uzyskanych wyników przeprowadzono jednostronny test istotności dwóch średnich⁹, oddzielnie dla roku 2016 i 2012. Otrzymane wartości statystyki t pozwoliły wnioskować, że średnia liczba stron sprawozdań finansowych grup kapitałowych z indeksu WIG20 jest statystycznie istotnie większa zarówno w roku 2016 ($p = 0,021$), jak i w roku 2012 ($p = 0,0025$).

Należy również wskazać, że średnia liczba stron sprawozdań finansowych w podziale na grupy duże i średnie pozostawała w badanym okresie na podobnym poziomie. W stosunku do roku 2012 nie uległa zmianie wśród podmiotów z indeksu

8 Konstruując test jednostronny, sformułowano hipotezę H_0 mówiącą o równości średniej liczby stron w roku 2016 i 2012 oraz hipotezę H_1 zakładającą, że średnia z roku 2016 jest większa. Następnie dla danych z lat 2016 i 2012 obliczono wartość statystyki t dla zmiennych zależnych. Uzyskana wartość ($t = 0,637$) nie pozwoliła odrzucić hipotezy H_0 .

9 Konstruując test statystyczny potwierdzający różnicę średniej liczby stron sprawozdań finansowych grup kapitałowych z indeksu WIG20 i mWIG40, sformułowano hipotezę H_0 o równości średnich i H_1 o wyższej średniej dla grup z indeksu WIG20. Po weryfikacji równości wariancji obu grup testem F dobrano właściwy test dwóch średnich dla zmiennych niezależnych i wyliczono statystykę t . Dla danych z roku 2016 wyniosła ona 2,122, a dla danych z roku 2012 – 2,965. Otrzymane wyniki pozwoliły odrzucić hipotezę H_0 na rzecz H_1 w obu analizowanych latach, co potwierdza, że między liczbą stron sprawozdań finansowych grup wchodzących w skład indeksu WIG20 i mWIG40 występuje różnica statystycznie istotne.

WIG20, a w przypadku tych z indeksu mWIG40 zwiększyła się z 82,5 do 84 stron. Przeprowadzone testy istotności nie potwierdziły statystycznej różnicy średniej liczby stron wśród grup z indeksu WIG20 ($p = 0,493$) i mWIG40 ($p = 0,112$) w analizowanym okresie. Uzyskane wyniki pozwalają tym samym odrzucić postawioną we wstępie hipotezę o stałym wzroście obszerności sprawozdań finansowych.

Długość sprawozdań finansowych poddano również analizie ze względu na rodzaj prowadzonej działalności, wyliczając dla każdej z nich średnią liczbę stron w roku 2016 i 2012 oraz ich zmianę bezwzględną i względną. Uzyskane wyniki zostały przedstawione w tabeli 2.

Tabela 2. Średnia liczba stron sprawozdań finansowych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności

Lp.	Branża	Średnia liczba stron		Zmiana	
		2016	2012	Bezwzględna	Względna
1	Budownictwo i deweloperzy	80,8	81,3	-0,5	-0,6%
2	Chemiczna i paliwowa	82,0	105,4	-23,4	-22,2%
3	Drzewna i papiernicza	78,0	73,5	4,5	6,1%
4	Elektromaszynowa	90,0	105,0	-15,0	-14,3%
5	Energetyczna	94,3	116,3	-22,0	-18,9%
6	Finansowa	142,6	118,6	24,0	20,2%
7	Handel detaliczny i hurtowy	82,2	80,2	2,0	2,5%
8	Informatyczna	69,0	76,0	-7,0	-9,2%
9	Metalowa	81,3	102,3	-21,0	-20,5%
10	Motoryzacyjna	58,0	46,0	12,0	26,1%
11	Spożywcza	49,0	42,0	7,0	16,7%
12	Telekomunikacyjna	65,3	57,0	8,3	14,6%
13	Wydobywcza	86,0	88,3	-2,3	-2,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania

Przedstawione w tabeli 2 wyniki pokazują, że wyższą liczbę stron sprawozdania finansowego miały grupy kapitałowe z branż finansowej. Średnia w roku 2016 wyniosła 142 i jako jedyna branża przekroczyła 100 stron. W roku 2012 średnią liczbę stron powyżej 100 miały – poza branżą finansową – także sprawozdania finansowe grup kapitałowych z branży energetycznej, elektromaszynowej, chemicznej i paliwowej oraz metalowej. W roku 2016 i 2012 niższą liczbę stron miały natomiast sprawozdania grup kapitałowych z branży spożywczej, motoryzacyjnej oraz telekomunikacyjnej. Przedstawione w tabeli 2 wyniki pokazują również, że choć średnia liczba stron sprawozdań finansowych wszystkich grup kapitałowych pozostała w badanym okresie na podobnym poziomie, to ze względu na rodzaj prowadzonej działalności wystąpiły istotne różnice. Średnia uległa zwiększeniu w przypadku branży finansowej, motoryzacyjnej, spożywczej, telekomunikacyjnej, a także handlu detalicznego. Odwrotną tendencję zaobserwowano

w przypadku grup kapitałowych z branży chemicznej i paliwowej, elektromaszynowej, energetycznej, metalowej, informatycznej oraz wydobywczej. Największy średni bezwzględny wzrost odnotowano w przypadku branży finansowej – o 24 strony, a największy średni spadek dla branży chemicznej i paliwowej – o 23,4 strony. Jeśli chodzi o zmianę względną, to największy wzrost – o 26,1% – miał miejsce w branży motoryzacyjnej, a największy spadek – o 22,2% – w branży chemicznej i paliwowej.

Zaobserwowane zmiany średniej liczby stron sprawozdań finansowych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności zachęciły do bardziej wnikliwej analizy, mającej na celu określenie, czy takie zmiany, a jeśli tak, to w jakim stopniu, wystąpiły w poszczególnych grupach kapitałowych objętych badaniem. Uzyskane wyniki pokazują, że w przypadku zaledwie 3,5% badanych liczba stron sprawozdania była identyczna w roku 2012 i 2016. Zmianie uległy zatem sprawozdania finansowe aż 96,5% grup kapitałowych i było to odpowiednio 95% tych wchodzących w skład indeksu WIG20 oraz 98,2% tych z indeksu mWIG40. Jeśli chodzi o charakter tej zmiany, to sprawozdania finansowe 56,1% badanych zwiększyły liczbę stron, a 40,4% zmniejszyły. Dla grup dużych z indeksu WIG20 zwiększenie liczby stron dotyczyło 50%, a zmniejszenie 45%. W przypadku grup mniejszych – z indeksu mWIG40 – było to odpowiednio 59,5% (zwiększenie) i 37,8% (zmniejszenie). Największy bezwzględny wzrost liczby stron odnotowano w przypadku sprawozdania finansowego grupy kapitałowej mBanku – aż o 68 stron (ze 120 do 188), a największy spadek dotyczył grupy kapitałowej KGHM, której skonsolidowane sprawozdanie finansowe skurczyło się o 62 strony (ze 144 do 82)¹⁰. Jeśli chodzi o zmiany względne, to największy wzrost liczby stron nastąpił w sprawozdaniu grupy kapitałowej Bogdanka – aż o 67,4% (z 46 do 77 stron), a największy spadek dotyczył grupy kapitałowej PKN Orlen – o 52% (z 98 do 47 stron). Powodem tego, podobnie jak w przypadku wcześniej wspomnianej grupy KGHM, była rezygnacja z bardzo szczegółowego opisu polityki rachunkowości, który w sprawozdaniu za rok 2016 był aż o 21 stron krótszy niż w tym za rok 2012.

Ze względu na fakt, że zmiana liczby stron poszczególnych sprawozdań finansowych była różna, dokonano podziału badanych podmiotów na trzy grupy. Pierwszą stanowiły te, dla których objętość sprawozdania finansowego zmieniała się w badanym okresie (wzrosła lub spadła) nieznacznie, tj. do 10%. Do drugiej grupy zaliczono te podmioty, których liczba stron sprawozdania finansowego zmieniała się o 10 do 30%, a do trzeciej te, dla których zmiana liczby stron była największa, tj. powyżej 30%. Następnie ustalone dla poszczególnych grup liczebności zostały zamienione na udziały – uzyskane wyniki prezentuje tabela 3.

10 Głównym powodem tej zmiany było zrezygnowanie z odrębnej prezentacji polityki rachunkowości, a najważniejsze zasady prezentacji i wyceny aktywów i pasywów zostały włączone bezpośrednio do not opisujących poszczególne pozycje zawarte w podstawowych elementach sprawozdania finansowego.

Tabela 3. Udział badanych grup kapitałowych ze względu na zmianę liczby stron ich sprawozdania finansowego

Zmiana liczby stron	Grupy z WIG20		Grupy z WIG40		Razem	
	N	%	N	%	N	%
Do 10%	4	20,0	12	32,4	16	28,1
10,01% do 30%	6	30,0	17	45,9	23	40,4
Powyżej 30%	9	45,0	7	18,9	16	28,1
Bez zmian	1	5,0	1	2,7	2	3,5
Razem	20	100,0	37	100,0	57	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania

Uzyskane wyniki pokazują, że w badanym okresie liczba stron sprawozdań finansowych zmieniała się najczęściej, tj. w 40,4% przypadków od 10 do 30%. Udział grup kapitałowych, w których zmiana była niewielka (do 10%) i duża (powyżej 30%) był jednakowy i wyniósł 28,1%. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku grup dużych, wchodzących w skład indeksu WIG20, zmiany liczby stron były większe, dla 45% z nich wyniosły powyżej 30%, a dla 30% wahały się od 10% do 30%. Dla grup z indeksu mWIG40 najczęściej liczba stron sprawozdań finansowych zmieniała się od 10 do 30% – 45,9% badanych lub do 10% – 32,4% badanych. Przedstawione wyniki pokazują, że choć średnia liczba stron sprawozdań finansowych była w badanym okresie stała, to jednak długość pojedynczych sprawozdań ulegała zmianie i to dość dynamicznie. Może to wskazywać, że wartość średnia nie jest najlepszym odzwierciedleniem zmian zachodzących w długości sprawozdań finansowych.

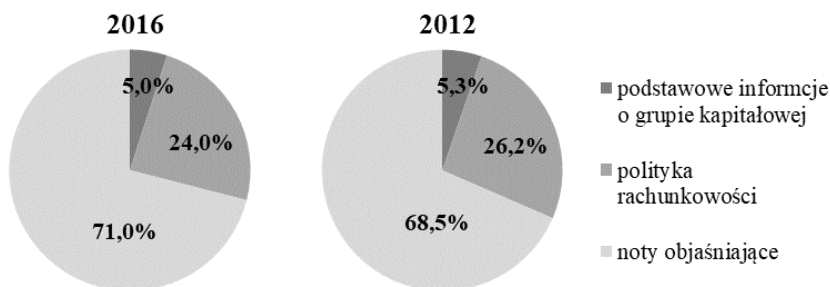
Analizy zmian obszerności sprawozdań finansowych badanych grup dokonano również ze względu na rodzaj prowadzonej działalności, obserwując następujące zależności: swoje sprawozdania finansowe wydłużyły wszystkie badane grupy kapitałowe z branży spożywczej i motoryzacyjnej, 91,7% prowadzących działalność finansową oraz 66,7% tych z branży wydobywczej. W przypadku branży energetycznej wszystkie sprawozdania finansowe uległy skróceniu.

Dalsza część przeprowadzonego badania została poświęcona analizie struktury informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym, ale tylko tych ujawnianych w ramach informacji dodatkowej, pomijając sposób prezentacji podstawowych jego elementów.

Dla potrzeb przeprowadzonego badania ujawniane informacje podzielono na trzy następujące obszary:

- 1) podstawowe informacje o grupie kapitałowej, prezentowane w ramach wprowadzenia do sprawozdania finansowego,
- 2) opis stosowanych zasad rachunkowości i sporządzania sprawozdania finansowego (polityka rachunkowości) wraz z opisem zmian wywołanych wejściem w życie nowych lub korektą już istniejących standardów rachunkowości,
- 3) noty objaśniającego do sprawozdania finansowego.

W pierwszej kolejności określono średnią liczbę stron każdej z tych części, zamieniając ją następnie na udział procentowy. Obliczenia wykonano zarówno dla sprawozdań finansowych za rok 2016, jak i 2012 – uzyskane wyniki prezentuje rysunek 1.

Rysunek 1. Struktura informacji dodatkowej badanych grup kapitałowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania

Największą część informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych stanowią noty objaśniające – obejmowały one w roku 2016 ponad dwie trzecie całej informacji dodatkowej i udział ten wzrósł nieznacznie w stosunku do roku 2012. Drugą najbardziej obszerną częścią sprawozdania finansowego jest opis stosowanych zasad rachunkowości, który stanowił średnio 24% informacji dodatkowej – udział ten zmniejszył się w stosunku do roku 2012 o 2 punkty procentowe. Analizując oddzielnie badaną strukturę ze względu na wielkość grupy kapitałowej, nie zaobserwowano istotnych różnic. W dużych grupach kapitałowych z indeksu WIG20 nieznacznie większy udział niż w przypadku podmiotów wchodzących w skład indeksu mWIG40 miały informacje objaśniające oraz podstawowe informacje o grupie kapitałowej.

W strukturze informacji dodatkowej polityka rachunkowości prezentowana była najczęściej, tj. w 95% badanych podmiotów, jako odrębna część, zaraz po podstawowych informacjach dotyczących grupy kapitałowej, a przed notami objaśniającymi. Należy dodać, że w przypadku dwóch grup kapitałowych (3,3% wszystkich badanych) zrezygnowano z odrębnej prezentacji tych informacji, a opis stosowanych zasad rachunkowości został ujęty w poszczególnych notach objaśniających. Takie podejście pozwoliło zmniejszyć liczbę stron sprawozdania. Co więcej, wydaje się ono zasadne, gdyż użytkownik informacji, analizując interesujący go fragment, od razu odnajdzie zasady, według których informacja została przygotowana, bez konieczności ich szukania w odrębnej części sprawozdania finansowego. W przypadku jednej grupy kapitałowej (1,7% wszystkich) opis stosowanych zasad rachunkowości został zaprezentowany na samym końcu – jako ostatni element.

Ze względu na szeroki zakres informacji ujawnionych w sprawozdaniu finansowym, a także z uwagi na obowiązek nakładany przez MSR 1, dotyczący prezentacji informacji dodatkowych w sposób usystematyzowany – w ramach prze-

przewodzonej analizy zwrócono uwagę na to, czy ujawniane informacje zostały w jakiś sposób uporządkowane – na przykład przez ich pogrupowanie według wcześniej określonego klucza, tak aby ułatwić użytkownikowi dotarcie do właściwej informacji. Uzyskane wyniki pokazują, że w roku 2016 na wprowadzenie takiego podziału zdecydowała się prawie jedna trzecia badanych grup kapitałowych (31,7%). Pozostałe 68,3% wszystkie dodatkowe informacje prezentowało łącznie w ramach jednej części, z wyodrębnionymi podpunktami i określanej w różny sposób, na przykład jako „noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego”, „dodatkowe informacje i objaśnienia”, „informacja dodatkowa do sprawozdania finansowego” czy nawet „zasady rachunkowości oraz noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego”.

Warto wskazać, że – w porównaniu do roku 2012 – liczba grup kapitałowych, która zdecydowała się na wprowadzenie pewnej systematyki informacji, wzrosła aż o 135% (w 2012 takich podmiotów było zaledwie 13,8%). Taką systematykę stosowało w roku 2016 znacznie więcej grup kapitałowych z indeksu WIG20 – było ich aż 65%, a tych z mWIG40 15%. W roku 2012 odsetek ten wyniósł odpowiednio 15% dla grup kapitałowych z indeksu WIG20 i zaledwie 13,5% z indeksu mWIG40. Grupy kapitałowe, które dokonały usystematyzowania informacji dodatkowych, najczęściej dostosowywały je do poszczególnych elementów sprawozdania finansowego, tj. grupując odrębnie noty dotyczące sprawozdania z sytuacji finansowej, noty dotyczące rachunku z całkowitych dochodów oraz pozostałe (dodatkowe) informacje. Na taki sposób zdecydowała się prawie połowa z nich (42,1%), co stanowi 13,3% wszystkich badanych grup kapitałowych. Częściej stosowały go grupy kapitałowe z indeksu WIG20 – było ich aż 53,8% spośród tych, które dokonywały usystematyzowania informacji i 35% wszystkich, a z indeksu mWIG40 – 16,67% tych, które wprowadziły taką systematykę. W roku 2012 takiego usystematyzowania dokonał tylko jeden badany podmiot (1,7%) i była to grupa kapitałowa należąca do indeksu WIG20. Przedstawione wyniki mogą sugerować, że badane podmioty coraz częściej podejmują działania mające na celu przedstawianie dodatkowych informacji w taki sposób, aby ich odnalezienie było łatwiejsze dla użytkownika.

Ze względu na fakt, że noty objaśniające do sprawozdania finansowego stanowią jego największą część, poddano je dalszej, bardziej szczegółowej analizie. Średnia liczba stron samych not objaśniających wyniosła w 2016 roku 56,9 (odchylenie standardowe 28,2) i uległa niewielkiemu zwiększeniu (o 5,7%) w stosunku do roku 2012, kiedy wynosiła 53,9 (odchylenie standardowe 25,6). Może to oznaczać, że badane podmioty decydują się na ujawnienie większej ilości informacji. Należy dodać, że średnia liczba stron not objaśniających była istotnie wyższa w przypadku grup kapitałowych wchodzących w skład indeksu WIG20 i wyniosła w 2016 roku 73,3, niż tych z indeksu mWIG40 – 51,6. W roku 2012 było to odpowiednio 69 dla grup z indeksu WIG20 i 50,7 dla tych z indeksu mWIG40.

Istotną różnicę w liczbie not potwierdzają również przeprowadzone testy statystyczne dwóch średnich.

Noty objaśniające przeanalizowano również ze względu na ich liczbę oraz sposób prezentacji informacji. Średnia liczba not objaśniających do sprawozdania finansowego wyniosła w 2016 roku 36 i była o dwie mniejsza od średniej dla roku 2012. Najwięcej not wyodrębniono w sprawozdaniu finansowym grupy kapitałowej GTC – 62, najmniej natomiast w przypadku grupy PKN Orlen – 10 (przy czym należy wskazać, że zawierały w sobie liczne noty bardziej szczegółowe). W roku 2012 najwięcej not wyodrębniono w sprawozdaniu finansowym grupy PKO BP – 64, a najmniej w sprawozdaniu grupy Neuca – 23. Różnica wyniosła więc aż 52 noty w roku 2016, a w roku 2012 – 41 not.

Analizy liczby not dokonano również z uwzględnieniem wielkości badanej grupy kapitałowej. W dużych grupach kapitałowych ujętych w indeksie WIG20 w roku 2016 wyodrębniano średnio 38 not, a w grupach z indeksu mWIG40 średnia ta wyniosła 33 noty. W roku 2012 było to odpowiednio: 40 dla grup z indeksu WIG20 i 38 dla tych z indeksu mWiG40.

Analiza ze względu na rodzaj prowadzonej działalności pokazała, że istotnie wyższą średnią liczbę not objaśniających w sprawozdaniu wykazywały przedsiębiorstwa z branży finansowej (średnia 45), elektromaszynowej (42) oraz budowlanej (42). Najmniej not prezentowały natomiast grupy z branży chemicznej i paliwowej (27) oraz drzewnej i papierniczej (29). W roku 2012 było podobnie – najwięcej not dotyczyło branży finansowej (średnia 48) oraz elektromaszynowej (42), najmniej prezentowały branże drzewna i papiernicza (32) oraz motoryzacyjna (32).

Na zakończenie noty poddano analizie ze względu na sposób ujawniania informacji, wyodrębniając trzy następujące możliwości:

- 1) informacje są przedstawiane przede wszystkim w postaci tabel liczbowych,
- 2) informacje są przedstawiane głównie w postaci opisu słownego,
- 3) występuje jednoczesna prezentacja w formie tabel liczbowych i opisu słownego.

Przeprowadzona analiza pokazała, że sposób ujawniania informacji w notach objaśniających jest zróżnicowany – najczęściej grupy kapitałowe wykorzystują w tym celu jednocześnie opis słowny i tabele liczbowe (51,7%) lub głównie tabele liczbowe (46,7%). Przedstawiona struktura była identyczna w roku 2016 i 2012. Jeśli chodzi o różnice z punktu widzenia wielkości grupy kapitałowej, to duże grupy kapitałowe z indeksu WIG20 częściej wybierały prezentację w formie samych tabel liczbowych (65%) niż tabel liczbowych połączonych z opisem słownym (35%). W przypadku grup z indeksu mWIG40 było odwrotnie, tj. 60% wybierało jednoczesny opis słowny i tabele liczbowe, a tylko 37,5% głównie tabele liczbowe.

5. Wnioski końcowe

Przedstawione w artykule wyniki ilościowej analizy sprawozdań finansowych największych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie w zakresie ujawniania informacji pozwalają na wyciągnięcie wielu istotnych wniosków. Przede wszystkim należy wskazać, że postawiona we wstępie hipoteza badawcza, mówiąca o stałym wzroście średniej liczby stron sprawozdań finansowych, nie została zweryfikowana pozytywnie. Średnia ta między rokiem 2012 a 2016 utrzymywała się na jednakowym poziomie, co nie potwierdza wyników płynących z badań międzynarodowych prowadzonych w tym zakresie. Niewielkiemu wzrostowi uległa natomiast długość not objaśniających, co może świadczyć o tym, że badane podmioty decydują się na ujawnianie większej ilości informacji.

Warto również podkreślić, że choć średnia liczba stron sprawozdań finansowych pozostała stała, to jednak długość pojedynczych sprawozdań ulegała zmianie (zarówno na plus, jak i minus) i to dość dynamicznie. Może to wskazywać, że wartość średnia nie jest najlepszym odzwierciedleniem zmian zachodzących w długości sprawozdań finansowych. Ponadto przeprowadzone badanie potwierdziło, że większe grupy kapitałowe (z indeksu WIG20) przygotowują sprawozdania finansowe istotnie dłuższe niż grupy mniejsze (z indeksu mWIG40), a także, że długość sprawozdania finansowego jest zależna od branży, którą dany podmiot reprezentuje.

Największy wpływ na obszerność sprawozdań finansowych ma informacja dodatkowa, przy czym średnio dwie trzecie jej objętości stanowią noty objaśniające. Sposób ujawniania w nich informacji jest bardzo zróżnicowany. Różna jest liczba wyodrębnianych not, sposób ich wyodrębniania, stosowane nazewnictwo, jak również obszerność ujawnianych informacji. Niemniej jednak coraz więcej grup decyduje się na poprawę czytelności not przez ich pewne usystematyzowanie – zgodnie z zaleceniami zawartymi w MSR 1.

Bibliografia

- Deloitte (2013), *Annual report insight. A new beginning*, <https://www.iasplus.com/en/publications/uk/other/annual-report-insights-2013> (dostęp: 1.03.2018).
- Deloitte (2014), *Annual report insight. Providing a clear steer*, <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/audit/articles/annual-report-insights-2014.html> (dostęp: 1.03.2018).
- Deloitte (2015), *Annual report insight. Building a better report*, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-annual-report-insights-2015-highlights.pdf> (dostęp: 1.03.2018).
- Deloitte, (2016), *Annual report insight, Planning your report*, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-annual-reports-insight-2016.pdf> (dostęp: 1.03.2018).

- Dyer T., Lang M., Stice-Lawrence L. (2017), *The evolution of 10-K textual disclosure: Evidence from Latent Dirichlet Allocation*, „Journal of Accounting and Economics”, t. 64(2), s. 221–245.
- Hońko S. (2015), *Nadmiar informacji w sprawozdaniu finansowym – możliwe kierunki zmian*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 388, s. 238–245.
- Jurewicz A. (2011), *Prezentacja składników sprawozdania finansowego*, [w:] E. Walińska, A. Wencel, A. Jurewicz, J. Gad, *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- KPMG (2014), *The KPMG survey of business reporting*, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2014/06/kpmg-survey-business-reporting.html> (dostęp: 1.03.2018).
- KPMG (2016), *Room for improvement. The KPMG survey of business reporting, second edition*, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2016/04/kpmg-survey-business-reporting-second-edition.html> (dostęp: 1.03.2018).
- Kuzior A. (2013), *Informacje dodatkowe do sprawozdania finansowego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 314, s. 63–74.
- Lang M., Stice-Lawrence L. (2015), *Textual Analysis and International Financial Reporting: Large Sample Evidence*, „Journal of Accounting and Economics”, t. 60(2–3), s. 110–135.
- Lis T. (2014), *Prezentacja sprawozdań finansowych oraz jej ewolucja w polskich i międzynarodowych standardach rachunkowości*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 164, s. 65–85.
- Morunga M., Bradbury M.E. (2012), *The Impact of IFRS on Annual Report Length*, „Australasian Accounting, Business and Finance Journal”, t. 6(5), s. 47–62.
- MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”.
- Skonsolidowane sprawozdania finansowe za rok 2016 i 2012 największych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie.
- Tłaczała A. (2015), *Prezentacja oraz ujawnianie informacji finansowych – zmiany w MSSF*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 388, s. 349–359.
- Turulska M., Wambier M., Żyliński M. (2017), *Czego oczekują użytkownicy sprawozdania finansowego*, „Rachunkowość”, nr 11, s. 13–16.
- Urbaniak J. (2018), *Sprawozdanie finansowe jako cenne źródło informacji o spółce czy grupie kapitałowej*, „Rzeczpospolita”, 21.02.2018, <http://www.rp.pl/Rachunkowosc/302219988-Sprawozdanie-finansowe-jako-cenne-zrodlo-informacji-o-spolce-czy-grupie-kapitalowej.html> (dostęp: 1.03.2018).

Information Disclosure According to International Accounting Regulation and its Impact on the Length of Financial Statement of the Capital Groups Listed on the WSE

Abstract: The changes in economic reality have a direct impact on accounting standards, which adopting to these changes, require entities to disclose more and more information. This causes an increase in the length of financial statement, but at the same time does not necessarily translate into an improvement in their quality and usability. This paper presents the most important aspects of disclosure in financial statement based on international accounting regulations and main problems related to this process. The results of the own study on disclosure in financial statement of the largest capital group listed on the Warsaw Stock Exchange and their impact on the length of prepared financial statements, were also presented and constitute the most important part of this paper.

Keywords: financial statement, accounting regulations, IAS/IFRS, information disclosure

JEL: M41, M48

 <p>OPEN ACCESS</p>	<p>© by the author, licensee Łódź University – Łódź University Press, Łódź, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY (http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/)</p> <p>Received: 2018-05-05; verified: 2018-07-22. Accepted: 2019-04-06</p>
 <p>C O P E</p> <p>Member since 2018 JM13714</p>	<p>This journal adheres to the COPE's Core Practices https://publicationethics.org/core-practices</p>